

національних ресурсів. Більше того, вітчизняним менеджментом підтримуються ідеї розвитку сировинної економіки з пріоритетністю приватновласницьких відносин. Відтак санаторно-курортна сфера розглядається не як здобуток чи багатство нації, котре слід захищати, а як сектор приватного бізнесу, вигідна ніша, відкрита для інтервенції міжнародного капіталу. В умовах низького рівня соціальної відповідальності бізнесу існує високий ризик втрати інфраструктури санаторно-курортної сфери, розгортання на відповідних територіях нових прибуткових видів економічної діяльності, котрі можуть мати негативний соціальний ефект для мешканців території (зростання рівня криміногенної ситуації, соціальної напруги внаслідок розгортання діяльності центрів ігрового бізнесу, пониження рівня горизонтів питних водних запасів за рахунок спорудження заводів – експортерів мінеральних вод тощо). Ще Аристотель вказував на широкі перспективи етичної економіки. Нині на фоні глобалізації вона як ніколи актуальна не лише для України, але й більшості держав, що розвиваються.

В умовах запровадження нової ідеології держави, котра б ґрунтувалася на принципах християнської етики і моралі, пошуку перспективних моделей розбудови українського етносу, наведені тези є важливим аргументом для посилення уваги до теоретико-методологічного та прикладного забезпечення процесів у санаторно-курортній сфері.

Література

1. Закон України „Про курорти” від 5 жовтня 2000 р. № 2026 – 3 // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. – 2000. – № 50. – С. 433.
2. Долишиний М., Нудельман М. *Рекреаційний комплекс Карпат и его развитие // Экономика Советской Украины*. – 1984. – № 6. – С. 55.
3. Мацола В.І *Рекреаційно-туристичний комплекс України*. – Львів, 1997. – 259с.
4. Макекадырова А.С. *Социальные факторы развития туристско-рекреационного комплекса // Вестник Российской экономической академии им. Г.В. Плеханова*. – 2006. – № 1. – С. 93–97.

УДК 330.341.1 : 631.1:001.76

В.С. РОДІН
ННЦ аграрної економіки УААН

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК УКРАЇНИ

Інноваційна діяльність в аграрному виробництві перетворюється на найважливіший конкурентний ресурс держави. У наступні 20 років переваги у світовому економічному змаганні матимуть ті країни, що впроваджують новітні розробки за пріоритетними напрямками розвитку АПК.

Важливою умовою інноваційного розвитку є його нормативно-правове забезпечення. В Україні інноваційну діяльність, а також її види визначає Громадянський кодекс України (ГКУ), згідно з яким інновації мають

здійснюватись за такими напрямками: проведення наукових досліджень і розробок, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності та науково-технічної продукції; розробка, освоєння, випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології; розробка і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального та екологічного становища; технічне переозброєння, реконструкція, розширення та будівництво нових підприємств, що здійснюються вперше як промислове освоєння виробництва нової продукції або впровадження нової технології. Також ГКУ визначає здійснення державного регулювання інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузевої політики; формування і забезпечення реалізації інноваційних програм та цільових проектів; створення економічних, правових та організаційних умов для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності; формування та сприяння розвитку інфраструктури інноваційної діяльності.

Крім того, з метою забезпечення державної інноваційної політики і залучення вітчизняних та іноземних інвестицій на базі Державного інноваційного фонду було створено Українську державну інноваційну компанію як небанківську фінансово-кредитну установу, що підпорядковується Міністерству промислової політики України, з метою фінансування інноваційних проектів (постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2000 р. за № 654). Також Указом Президента України від 19 липня 2005 р. № 1116 утворено Національну раду України з інвестицій та інновацій як дорадчий орган при Президентові України та Державне агентство України з інвестицій та інновацій як допоміжний орган, підпорядкований Президентові згідно з Положенням про Державне агентство України з інвестицій та інновацій, затвердженим Указом Президента України від 30 грудня 2005 р. № 1873/2005, центральної виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності. У ГКУ, які і ст. 6 Закону України "Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 р., закріплені державні гарантії інноваційної діяльності: підтримка інноваційних програм і проектів, спрямованих на реалізацію економічної та соціальної політики держави; сприяння створенню та розвитку суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності; охорона та захист прав інтелектуальної власності, захист від недобросовісної конкуренції у сфері інноваційної діяльності та інше.

Для успішного розвитку агропромислового комплексу інноваційного забезпечення потребують передусім такі пріоритетні напрями, як:

- збереження і відтворення родючості ґрунтів;
- створення високопродуктивних генотипів рослин і тварин, засобів захисту їх від шкідливих організмів;
- розробка енергозберігаючих екологічнобезпечних технологій виробництва і переробки продукції рослинництва і тваринництва;
- створення машин і обладнання для комплексної механізації агропромислового виробництва.

У період кризи економіка і науково-інноваційна сфера України понесли значні витрати. За даними Держкомстату, за станом на 2000 р. кількість використаних інноваційних пропозицій скоротилась на 40%.

Однак, незважаючи на всі втрати, в АПК України зберігається значний науково-технологічний потенціал. Протягом останніх років розроблені нові технології, що мають стати проривними для розвитку вітчизняного агропромисловства.

Провідну роль у цьому процесі відіграли вітчизняні науково-дослідні установи, зокрема УААН, що попри складні політичні умови протягом останніх років продовжували здійснювати заходи щодо реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Згідно із звітом „Про заходи, що здійснені для реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності Української академії аграрних наук у 2007 році”, у сфері збереження і відтворення родючості ґрунтів запропоновано оптимізаційні моделі відтворення родючості змитих ґрунтів, підвищення продуктивності схилових орних земель з урахуванням охорони довкілля в умовах контурно-меліоративного землеробства. У результаті впровадження цих заходів урожайність підвищилася на 19,7 ц/га, або на 40,8% кормових одиниць, чистий прибуток становив 922 грн./га, рівень рентабельності – 71%. Крім того, розроблена технологія залуження схилової ріллі, що виводиться з активного обробітку, використання якої дозволяє залужувати схилі землі з кислими ґрунтами без попереднього вапнування, що забезпечує тривале (до 5–6 років) продуктивне довголіття травостоїв та врожайність до 80 ц/га сирової маси, тощо.

У сфері створення високопродуктивних генотипів рослин і тварин, засобів захисту їх від шкідливих організмів селекціонерами виведено велику кількість високоврожайних і високоцінних сортів та гібридів сільськогосподарських культур, розроблено ресурсозберігаючу екологічно чисту технологію вирощування рису, що забезпечує отримання врожаю на рівні 7,5 т/га при підвищенні якості продукції, скороченні загальних витрат на 8–10% та передбачає поліпшення стану ґрунтів. Розроблено нові сорти огірків і помідорів. Зокрема, вирощування сортів огірків Джерело, Смак, Самородок дає змогу отримувати товарну врожайність на рівні кращих зарубіжних аналогів, а смакові якості продукції вищі, ніж зарубіжної. Нові сорти помідорів – Малинове Віконте, Чайка, Ірішка дають урожайність 500–600 ц/га, моркви сорту Оленка – 250–300 ц/га, цибулі ріпчастої сортів Дій (не схильний до накопичування нітратів) – 300–350 ц/га, Глобус – 250–300, Веселка – 200–250 ц/га та мають високі смакові якості і зовнішній вигляд на рівні зарубіжних аналогів. У тваринництві розроблено інтенсивну систему вирощування ремонтних телиць, що дає можливість отримувати середньодобовий приріст молодняку великої рогатої худоби 386 г. Вихід телят від 100 корів сягає 106%, умовний чистий прибуток від кожної фуражної корови – 3288 грн., рівень рентабельності виробництва молока – 144%.

Особливу увагу привертають продукти з високими оздоровчими властивостями. Так, розроблено сорт моркви Яскрава, що відрізняється високим вмістом бета-каротину, петрушка Харків'янка характеризується

підвищеним вмістом вітаміну С (до 40 мг/%), пастернак Петрик є фітогормональним продуктом, пряно-ароматичні трави меліса Лікарська Соборна, змієголовник – Юнга, базилік Медоніс і Нігела та чабер мають лікувальні властивості. Крім того, створено високопродуктивні сорти сої з підвищеним вмістом у насінні білка – 40–42%, олії – 20–22%, адаптованих до умов несприятливих біотичних і абіотичних чинників довкілля в зоні південно-західного лісостепу України. Нові сорти сої характеризуються підвищеним вмістом у насінні білка та олії, високопродуктивні, високорослі, стійкі до вилягання, з урожайністю 27–33 ц/га, економічний ефект становить 500–750 грн./га.

Також розроблено систему захисту рисових агроecosystem від шкідливих організмів. Її ефективність захисту від бур'янів – 95–100%, хвороб – 85, шкідників – 95–100%. Вона базується на поєднанні агротехнічних, імунологічних та хімічних методів захисту з урахуванням особливостей розвитку шкідливих організмів при одноразовому застосуванні пестицидів, що дозволяє контролювати розвиток шкідливих об'єктів на безпечному рівні та отримувати 7–8 т/га зерна рису.

У сфері розробки енергозберігаючих екологічно безпечних технологій виробництва і переробки продукції рослинництва і тваринництва запропоновано технології вирощування кукурудзи з рівнем урожайності 55–60 ц/га, економії пального – 30 кг/га, прибутку – 1460 грн./га; плодів високопродуктивних сортів зерняткових (урожайність 25–30 т/га), кісточкових (18–29 т/га) ягідних (7–9 т/га) культур; технологія відтворення еліти картоплі, урожайність якої становить 187 ц/га, що на 53 ц/га вище порівняно із звичайною технологією.

Також запропонована технологія виробництва екологічно чистої ягнтини, що базується на вирощуванні резистентних ягнят у період підсису та інтенсивної відгодівлі їх з 2 до 6,5 місяців із застосуванням нових технологічних способів використання екологічно чистих кормових засобів. Технологія забезпечує надійну профілактику основних незаразних захворювань, скорочення втрат, особливо в першу добу їх життя, на 10–15% та підвищує середньодобові прирости на 17,5% тощо.

У сфері створення машин і обладнання для комплексної механізації агропромислового виробництва серед іншого заслуговує на увагу технологічне устаткування для виробництва розсільної бринзи, продуктивність якого становить 0,43 кг/год. Крім того, розроблено універсальне устаткування для формування і самопресування різних видів розсильних сирів, продуктивність якого сягає 0,54 кг/год. при зниженні витрат сирної маси на 5,04%.

Таким чином, навіть далеко неповний огляд інноваційних розробок за 2007 р. свідчить про потужний потенціал вітчизняної аграрної науки. Однак існує проблема застосування цього наукового багажу безпосередньо в агровиробництві, яке в складних економічних умовах залишається на узбіччі технологічного прогресу. Виходом з цієї складної ситуації може стати відновлення спеціальних економічних режимів, що були створені на сільських територіях з метою прискорення їх розвитку та в усьому зарекомендували себе

як діючий засіб залучення новітній технологій. У світовій практиці саме введення такого режиму сприяло інноваційно-інвестиційним надходженням і виведенню сільськогосподарського виробництва країн на світові ринки. Певні здобутки за умов цього режиму були досягнуті і в Україні. Однак, на нашу думку, процесу повернення пільг суб'єктам господарювання у спеціальних зонах має передувати зважений та всебічний аналіз з боку центральних органів влади економічної та соціальної ефективності реалізації інвестиційних проектів у спеціальних економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку. Остаточне рішення з цього питання можливо приймати за результатами такого аналізу.

В ситуації, що склалася, необхідно змінити законодавчий підхід до визначення мінімального розміру інвестицій у депресивні регіони. Залежно від розмірів господарств, доходів інвесторів, експортної пріоритетності і внутрішніх потреб у сільськогосподарських культурах.

У фінансовій сфері потрібно відкрити банківський сектор для іноземних конкурентів, активно сприяти залученню іноземних банків як важливих агентів інновації.

УДК 332.132 : 911:711.4

В.Л. ТАНЦЮРА

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ РОЗСЕЛЕННЯ СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

На етапі докорінних соціально-економічних трансформаційних перетворень необхідним є формування та розвиток регіональних систем розселення, просторова, функціональна та організаційна структура яких повною мірою відповідала б національним інтересам, основним цілям та пріоритетам суспільно-економічного розвитку.

Проблеми збалансованості систем розселення різних ієрархічних рівнів актуалізуються у зв'язку з необхідністю підвищення якісних параметрів життєдіяльності населення, що вимагає зростаючої уваги з боку держави, місцевих органів управління, окремих територіальних громад. Вони безпосередньо впливають на процеси відтворення людського капіталу і його здатність створювати нові матеріальні і духовні блага. Не викликає сумніву потреба у структурній, функціональній та управлінській трансформації систем розселення з урахуванням конкурентоспроможності агломеративних утворень зі значною концентрацією продуктивних сил, наявністю достатнього інноваційного, інтелектуального, науково-технологічного й соціально-культурного потенціалу та диверсифікованої господарської системи.